

פרשת תצוה: הנך יפה רעייתי

משיחת אהרן ובניו לכהנים עומדת במרכז הפרשה ונוגעת בשאלת מערכת היחסים בין בני ישראל, לבין הכהנים שלוחיהם. הפרשה מעצבת את תודעת המשלחים ואת תודעת השליחים גם יחד: פעולות הכפרה והריצוי מתבצעות באמצעות נציגים הפועלים בחזית מרוחקת. אלה עומדים ומקריבים את התמיד בוקר וערב בשעה ששאר העולם נמצא בדרכו אל העבודה וממנה, מנותק לחלוטין מן העשיה המקדשית הנעשית בשמם ובעבורם.

"ואתה תצוה את בני ישראל ויקחו אליך שמן זית זך..." (כא, כא) סיפוק חומרי היסוד למקדש מוטל על בני ישראל, ובכך יש כיוון לפתרון המתח בין המעורבות הממשית של העם בעבודת המשכן ושותפותו בה, לבין העדר המעורבות והריחוק המתקיים במעשה שליחת השליח.

לא זו בלבד – השליחים עצמם, נדרשים באופן מובנה ליצור ריחוק: בגדי הקדש של הכהנים שנועדו "לכבוד ולתפארת" מבדלת אותם משאר העם. הבגדים המיוחדים והמפוארים מעוררים השתאות ומשווים לכהנים צורת מלכים. עם זאת, האיסור ללבוש את הבגדים מחוץ למשמרת ולחללם מבכר את חשיבות המשא והתפקיד על פני הדרת האדם הנושא בהם. גם התכשיט היקר ביותר שעונד אהרן משובץ אבנים יקרות הנישאות אל מול ליבו של הכהן, ועליו חרוטים שמות השבטים. התכשיט מזכיר לכהן בכל עת את גודל המשימה שעל כתפיו ואמור לעורר את ליבו למחשבה טובה על משלחיו ולביטול מסוים של עצמיותו.

התודעה המתגבשת באמצעות הציוויים השונים מלאת סתירות. מצד אחד, העם שותף בנתינה ובתרומה ואמור לזכור על כל צעד ושעל את צורכי המזבח ואת משרתיו, ולהכיר טובה על חיי השיגרה שלו בתרומתו. בה בעת, אין לו גישה של ממש למקדש ואין לו יכולת להיות חלק ממשי מן התהליך הרוחני המתקיים בו. המקדש נמסר לשכבה מסוימת בעם בלבד. הכהנים, מצדם, אמורים להיות מורמים מעם, הם לבושים בגדי כבוד ותפארת המרתיעים את הסובבים ומעוררים את יראתם. עם זאת, הם חייבים לזכור שמשרתם יונקת מקיומו של עם שלם, עם נבחר.

מדרש תנחומא לפרשתנו מעמיק את מערכת היחסים המורכבת הזו באמצעות מדרש לפסוקי שיר השירים. נביא כאן מדגם מייצג, שתי דרשות, שתיהן נסמכות על הפסוק "הנך יפה רעייתי, הנך יפה עיניך יונים" (שיר השירים, א, טו).

הנך יפה רעייתי הנך יפה עיניך יונים, אלו סנהדרין,

מה כל הגוף מהלך אחר העינים, כך ישראל היו מהלכין אחר סנהדרין,

על מה שאומרים להם טמא טמא טהור טהור (תנחומא תצוה א)

עיניהם היפות של עם ישראל הם הסנהדרין, שלוחי ה'. חברי הסנהדרין מורים לעם ישראל כיצד יוכלו לנהל את חייהם על פי התורה ומצוותיה. שבחו של עם ישראל נמדד במסירותם של השליחים, ברוחב דעתם, בעוצמת הבנתם ובהיותם מורמים מעם. עם זאת, מי שמשבח בקיומם אינו הסנהדרין בעצמה. אלא העם שזכה בהם. המדרש שני אומר רעיון אחר:

אמר ר' יצחק אמר להם הקדוש ברוך הוא: דוגמא שלך דומה ליונה,

מי שמבקש ליקח חטים, אומר לחבירו הראיני דוגמא שלהן,

אף את, דוגמא שלך דומה ליונה,

לפי המדרש הזה יש לקרוא את הפסוק כניסיון לצור צורה מייצגת – "דוגמה" – אייקון שייצג ויאפיין את עם ישראל. כשם שלעיתים ניתנת בין קונה ומוכר, כחלק מן המשא ומתן, דוגמית שאמורה לשאת עליה את הסימנים המרכזיים והאיכויות הייחודיות של המוצר, כך "אייקון היונה" הוא כעין צופן גנטי של עם ישראל.

לפי המשכו של המדרש מהותה של היונה הסמלית נלמדת מפרשת נח:

כיצד?

כשהיה נח בתבה מה כתיב? וישלח את היונה וגו', ותבא אליו היונה לעת ערב (בראשית ח ח ויא), אמר להן הקדוש ברוך הוא: מה היונה הביאה אורה לעולם, אף אתם שנמשלתם ליונה הביאו שמן זית והדליקו לפני, שנאמר: ואתה תצוה את בני ישראל ויקחו אליך שמן זית.

ישראל נמשלו ליונה. יש אור מיוחד בריחוף הטבעי של עם ישראל בעולם. כנפיו המנפנות מעל פני עולם לח וחרב, מבשרות את אופק התקווה. התעוזה שבבדידות, מסירות הנפש ותודעת השליחות הם תקוות העולם ואורו. את התכונות הללו עם ישראל מתבקש להזכיר כשהוא נדרש להביא אל המקדש את שמן הזית, המייצג את תמצית דמו וחלבו.

בעולם מתוקן, שבו בית מקדש קיים ופעיל, עליונות השליחים וסגולת המשלחים יוצרים יחד את האווירה המדויקת שבה עם ישראל מוסר את עצמיותו לידי הכהנים שיחזירו לו באהבה תמונת מראה של עוצמתו. מאז שחרב הבית, עם ישראל נדרש לנדוד בעמים, שבור כנפיים. הודו והדרו אמנם לא נמוגו, אך חסרונם של המקדש ואובדן השליחים מותירים אותנו חסרי מראה מגדילה. משם ואילך כל אחד מאיתנו מחוייב בשני מישורים. במישור האישי של היות יהודי, ובמישור הכללי להיות שליח של עצמו. המחויבות להיות גם שליח היא מחויבות קשה. אדם מצווה לצאת מתוך עצמו לפענח את סוד עצמיותו ולהדגיש אותה. הוא מחויב לצביעות מסוימת המסתירה את פגמיו על מנת שיוכל להתעלות למדרגה של הפקת שמן זית ולהשפיע אור.

פורים מסייע בידינו: באמצעות טשטוש ביקורת התבונה, וביקורתיות בכלל, אפשר להתחבר למימד הבסיסי - ליסוד היהודי הזך והטהור שבנו. יסוד שביכולתו לקחת עם זר ומפורד ולהלביש אותו מלכות.